

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 6Ssk/30/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2019200086
Dátum vydania rozhodnutia: 12. 01. 2023
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Viola Takáčová
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:2019200086.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD. a členov senátu JUDr. Michala Matulníka, PhD. a JUDr. Martina Tisa, v právnej veci žalobcu: X.. K. D., narodený XX. K. XXXX, bytom v I., J. Č.. XXX/XX, právne zast.: JUDr. Daliborom Pavelkom, advokátom so sídlom v Hlohovci, Pribinova č. 46, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej z 22. januára 2019, číslo 28828-2/2019-BA, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 21. októbra 2021, č. k. 44Sa/18/2021-155, t a k t o

rozhodol:

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalobcu z a m i e t a .

Účastníkom nárok na náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

odôvodnenie:

I.

1. Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom z 21. októbra 2021, č. k. 44Sa/18/2021-155 podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) zamietol správnu žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal zrušenia rozhodnutia žalovanej vo veci jeho nároku na materské, ktorý si uplatnil od 10. augusta 2018. Žalobcovej žiadosti o nárok na materské nebolo vyhovené z dôvodu, že z jeho strany nebola preukázaná jedna z podmienok priznania nároku na materské - podmienka prevzatia dieťaťa do starostlivosti a následne poskytovanie starostlivosti tomuto dieťaťu.

2. Napadnutému rozsudku krajského súdu predchádzalo rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 30. júna 2021, sp. zn. 9Sžsk/53/2020, ktorým bol zrušený rozsudok Krajského súdu v Trnave z 03. februára 2020, č. k. 44Sa/5/2019-68 a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. Najvyšší súd skonštatoval, že vyhodnocovanie otázky, či došlo k faktickému prevzatiu dieťaťa do starostlivosti druhého rodiča, ako aj k faktickej zmene v starostlivosti o dieťa vykonávanej týmto druhým rodičom, je zo strany správnych orgánov opodstatnené a náležité. Správne orgány v prípadoch rozhodovania o uplatnenom nároku na materské, osobitne v rámci správnej úvahy sa vysporiadali v záujme zachovania účelu nemocenského poistenia aj s tým, či je možné, aby žiadateľ o dávku poskytoval starostlivosť dieťaťu napriek tomu, že počnúc dňom prevzatia starostlivosti o dieťa uzatvoril nový plnohodnotný pracovný pomer s tým istým zamestnávateľom s týždenným úväzkom 40 hodín zabezpečujúcim porovnateľný príjem ako pred nástupom na rodičovskú dovolenku. Napriek tomu, že žalobca argumentoval využívaním flexibilného pracovného času zavedeného u jeho zamestnávateľa, tiež uviedol, že v čase svojej neprítomnosti z dôvodu sprevádzania dieťaťa k lekárovi, sa preukazoval priepustkami, z čoho však možno logicky zároveň vyvodit', že tieto ospravedlnené absencie nevyhnutne

čerpá práve v časovom horizonte bežného pracovného času, respektíve aktívnej časti dňa, kedy sa predpokladá osobná starostlivosť o dieťa. Najvyšší súd sa priklonil k argumentácii žalovanej, že u žalobcu nedošlo k zmene životnej situácie, keď u žalobcu nenastali ani dôvody pre kompenzovanie zníženého príjmu. Ak žiadateľ o dávku uvádzal, že v čase jeho neprítomnosti o dieťa sa starajú iné osoby (stará mama dieťaťa, matka dieťaťa) dôvodiac, že zákon nevyžaduje osobnú starostlivosť, nemožno ho považovať za iného poistenca, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti v zmysle § 49 ods. 2 písm. d/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v rozhodnom znení (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“), keď nedošlo ani k strate príjmu zo zárobkovej činnosti v dôsledku prevzatia starostlivosti o dieťa do troch rokov jeho veku. Situácia, kedy obaja rodičia sú počas aktívnej časti dňa reálne zapojení do produktívneho pracovného procesu, z dôvodu ktorého osobnú starostlivosť o dieťa počas tejto doby zverili inej vhodnej fyzickej alebo právnickej osobe, hoci si svoje rodičovské povinnosti inak plnia riadne a zodpovedne, nekorešpondujú zámeru zákonodarcu kompenzovať rodičovi dieťaťa do troch rokov veku životnú situáciu, kedy rodič uprednostní osobnú starostlivosť o dieťa, a preto sa rozhodne produktívny pracovný proces prerušiť a požiadať o materské ako kompenzáciu výpadku svojho príjmu. Najvyšší súd záverom dodal, že žalovaná uviedla dostatok argumentov ako aj logických predpokladov vychádzajúcich z dostatočne zisteného skutkového stavu, ktoré ju viedli v rámci správnej úvahy k opodstatnenému záveru, že žalobca nespĺňa podmienku starostlivosti o dieťa uvedenú v § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. napriek tomu, že s matkou dieťaťa uzavrel dohodu o prevzatí dieťaťa do svojej starostlivosti. Ak aplikačná prax správnych orgánov odstránila pochybenie a náležite objasňuje aj starostlivosť o dieťa zo strany poistenca osobitne v každom individuálnom prípade, uvedený postup nemôže byť v rozpore so zákonom a ani v rozpore so zásadou legitímneho očakávania účastníka takéhoto právneho vzťahu alebo považovaný za diskriminačný. Najvyšší súd poukázal, že nemožno vylúčiť, že sa správny orgán odkloní od existujúcej rozhodovacej praxe a v nových rozhodnutiach zaujme opačný právny názor ako zaujal v rozhodnutiach v obdobných právnych veciach predchádzajúcich rozhodnutiach. Tento odklon súvisí s vyvíjajúcimi sa právnymi názormi aj na strane správnych orgánov, ktoré nie sú strnulé. Pokiaľ správny orgán v nových rozhodnutiach náležitým spôsobom odôvodní zmenu tohto právneho názoru, takéto rozhodnutie je v súlade s princípmi právneho štátu, najmä so zásadou právnej istoty a rovnosti účastníkov konania.

3. Krajský súd po zrušení rozsudku a vrátení veci mu na ďalšie konanie v zmysle § 462 ods. 1 SSP v súlade s vysloveným právnym názorom najvyššieho súdu uviedol, že v danom prípade žalovaná správne dospela k záveru, že od nástupu žalobcu do pracovného pomeru nebola splnená podmienka starostlivosti o dieťa zo strany otca dieťaťa, ak otec dieťaťa v priebehu rodičovskej dovolenky riadne pracoval v hlavnom pracovnom pomere na neskrátený týždenný pracovný čas, preto nie je možné konštatovať, že by sa staral o dieťa tak, ako to predpokladá zákon č. 461/2003 Z. z., teda osobne, čoho dôsledkom by bola strata alebo zníženie jeho príjmu.

4. Pri posudzovaní nároku na materské v zmysle § 49 ods. 2 písm. d/ zákona č. 461/2003 Z. z. podľa právneho názoru krajského súdu nepostačuje len samotné uzatvorenie dohody rodičov dieťaťa o prevzatí starostlivosti otcom dieťaťa, ide len o predpoklad smerujúci k zabezpečeniu a vykonaniu starostlivosti o dieťa. Preto je potrebné skúmať, či došlo k uzatvoreniu takejto dohody medzi rodičmi, zároveň súčasťou tejto dohody musí byť aj prevzatie dieťaťa do starostlivosti iného poistenca a zabezpečenie starostlivosti tomuto dieťaťu je potrebné vyhodnocovať individuálne u každého dieťaťa. V žalobcovom prípade tak okolnosť, že naďalej počas materskej dovolenky, respektíve rodičovskej dovolenky vykonával zárobkovú činnosť v podstate za tých istých podmienok kolide so zmyslom a účelom zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý samo o sebe vylučujú, aby mohol poskytovať starostlivosť dieťaťu. Žalobcovi vzniklo od toho istého dátumu ako si uplatnil nárok na materské nové povinné nemocenské poistenie zamestnanca u toho istého zamestnávateľa, pri veľmi porovnateľných pracovných podmienkach. Týmto konaním žalobca dosiahol, že z nemocenského poistenia, z ktorého si uplatňoval nárok na materské, nesplnil podmienku zníženého príjmu, fakticky naďalej dosahoval rovnaký príjem, vzhľadom na to, že naďalej pracoval v plnohodnotnom pracovnom pomere. Výkon zárobkovej činnosti tak znemožnil žalobcovi poskytovať osobnú starostlivosť o dieťa v takom rozsahu, aby bolo potrebné túto sociálnu situáciu sanovať nemocenskou dávkou materským. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a v súlade s vysloveným právnym názorom najvyššieho súdu, krajský súd zamietol žalobu ako nedôvodnú.

5. O trovách kasačného konania, ako aj o trovách konania pred krajským súdom rozhodol podľa § 168 SSP, keď procesne úspešnej žalovanej nepriznal trovy, vzhľadom na to, že žalovanej ako orgánu verejnej moci možno trovy priznať, len vo výnimočných prípadoch, ktoré však krajský súd nezistil.

II.

6. Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

7. Namietal, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP).

8. Žalobca nesúhlasil so záverom krajského súdu, že nebola naplnená podmienka riadneho prevzatia starostlivosti o dieťa. Prevzatie dieťaťa do starostlivosti nebolo fiktívne, pretože po písomnej dohode s matkou dieťaťa prevzal reálne do starostlivosti dieťa, šlo o reálnu starostlivosť zabezpečovanú otcom dieťaťa, aj napriek tomu, že pracoval. Žalobca považoval za potrebné definovať pojem „starostlivosť o dieťa“, pričom uviedol, že tento pojem nie je definovaný v zákone o sociálnom poistení, preto je potrebné použiť definíciu tohto pojmu definovanú v inom zákone - v tomto prípade v zákone č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku (ďalej len „zákon č. 571/2009 Z. z.“), konkrétne § 3 ods. 3 a 4 - riadna starostlivosť poskytovaná dieťaťu v záujme všestranného fyzického vývinu a psychického vývinu dieťaťa, najmä primeraná výživa dieťaťa, hygiena dieťaťa a výchova dieťaťa a dodržiavanie preventívnych prehliadok dieťaťa podľa osobitného predpisu, pričom podmienka riadnej starostlivosti o dieťa sa považuje za splnenú, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa osobne alebo inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou. Žalobca považuje za nesprávny právny názor krajského súdu, že musí ísť o osobnú starostlivosť, pretože riadna starostlivosť o dieťa nie je podmienená skutočnosťou, že oprávnená osoba, ktorá poberá rodičovský príspevok, nesmie pracovať. Na podporu svojej argumentácie predložil stanovisko Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, sekcia sociálneho poistenia a dôchodkového sporenia (ďalej len „ministerstvo“), o ktoré požiadala žalovaná ako o usmernenie v obdobných prípadoch, pričom z uvedeného cituje: „zákonodarcu v zákone nepodmieňuje nárok na materské osobnou a celodennou starostlivosťou, ale len starostlivosťou, nie je teda vylúčené, že starostlivosť o dieťa môže byť zabezpečená čiastočne aj za pomoci inej osoby“. S poukazom na uvedené, žalobca dôvodí, že žalovaná rozhodla o nároku na materské v rozpore so zákonom, pretože súčasťou podmienky prevzatia starostlivosti o dieťa nie je zanechanie pracovnej činnosti otcom dieťaťa. Zákon č. 461/2003 Z. z. v prípade dávok nemocenského poistenia predpokladá možnosť súbežného vykonávania zárobkovej činnosti a poberania dávok nemocenského poistenia.

9. Žalobca opätovne zdôraznil, že sa o dcéru počas rodičovskej dovolenky riadne staral, a táto trvala od 10. augusta 2018 do 21. februára 2019, pričom v práci mu bol umožnený flexibilný pracovný čas, ktorý je zakotvený aj v pracovnom poriadku zamestnávateľa, ktorý predložil. V značnej miere využíval homeoffice, čo preukázal výpisom dochádzky a predložil tiež kópie priepustiek, ktoré využil na návštevu lekára dcéry. Dcéra pred nástupom na rodičovskú dovolenku navštevovala predškolské zariadenie, pričom tam ukončila navštevovanie dňom 09. augusta 2018. Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. nevyplýva, že rodič má poskytovať celodennú starostlivosť, t. j. 24 hodín denne a ani osobne, z čoho vyplýva, že ak aj otec bude v pracovných dňoch pracovať a po ukončení práce sa bude starať o svoje dieťa a potom bude zabezpečovať starostlivosť aj v sobotu a nedeľu, je splnená zákonom stanovená podmienka prevzatia starostlivosti o dieťa. Žalobca je toho názoru, že rozhodnutie žalovanej vychádzalo najmä z nedostatočne zisteného skutkového stavu. Žalovaná sa nezaoberala skutočnosťami, faktami a argumentmi uvádzanými v žalobcovom odvolaní. Žalobca zastáva názor, že žalovaná mala priznať nárok na materské aj otcovi, ktorý po dohode s matkou dieťaťa prevezme dieťa do starostlivosti a v tomto čase bude pracovať na základe inej pracovnej zmluvy.

10. Žalobca nesúhlasil s právnym názorom krajského súdu, že nedošlo k zníženiu príjmu žalobcu počas jeho rodičovskej dovolenky. Krajský súd nesprávne interpretuje § 2 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý ustanovuje, že nemocenské poistenie je poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva. Pričom žalobca zastáva názor, že výplata materského nepodmieňuje stratou alebo znížením príjmu. Opätovne v danom prípade poukazuje na stanovisko ministerstva, v ktorom je uvedené, že: „na to, aby mohol byť nárok na materské vyhodnotený kladne, musí byť splnená ďalšia podmienka,

ktorá smeruje k naplneniu účelu dávky, a to strata alebo zníženie príjmu zo zárobkovej činnosti, v súvislosti s ktorou si poistenec uplatnil nárok na materské“.

11. Žalobca namietal, že žalovaná pri rozhodovaní presne a úplne nezistila skutočný stav veci, najmä neposúdila rozsah starostlivosti pred a po nástupe žalobcu na rodičovskú dovolenku, nevykonala v súvislosti s novou pracovnou zmluvou žiadne šetrenie u žalobcovho zamestnávateľa, kde mohla zisťovať, či žalobca mohol vykonávať svoju prácu aj z domu. V tejto súvislosti poukázal žalobca na rozsudok Krajského súdu v Trnave, sp. zn. 44Sa/17/2021, pomocou ktorého chcel poukázať na rozdielny postup schvaľovania nároku na materské v inom prípade. S poukazom na uvedený prípad žalobca demonštroval, že ak by žalovaná pri rozhodovaní presne a úplne zistila skutočný stav veci (okolnosti dochádzky, homeoffice), tak by záver jej rozhodnutia, záver touto kasačnou sťažnosťou napadnutého rozsudku krajského súdu, ale aj predchádzajúceho rozsudku najvyššieho súdu mal byť odlišný, a to v prospech žalobcu.

12. Diskriminačný rozmer videl žalobca aj v postupe žalovanej, a to najmä v porovnaní pri rozhodovaní o „priznaní rodičovského príspevku matkám“, kedy bežne rozhoduje o poskytnutí príspevku, aj keď vykonávajú pracovnú činnosť. Opätovne poukázal na skutočnosť, že do septembra 2018 boli žalovanou posudzované žiadosti o materské inak, ako tomu je po tomto období, čím si žalovaná vykladá zákon rôzne a podobné žiadosti, ktoré pred týmto obdobím boli schvaľované, sú v súčasnosti bez akejkoľvek zmeny zákonného predpisu, zamietané z dôvodu tvrdenia žalovanej, že nedošlo k faktickému prevzatiu dieťaťa do starostlivosti. Diskriminačný rozmer vnímal aj pri uznávaní nárokov iných poistencov na materské v prípade skrátených pracovných úväzkoch, pretože uvedené nemá žiadny právny základ. Žalovaná nemôže tvrdiť, že v prípade polovičného úväzku došlo k prevzatiu starostlivosti a v prípade plného úväzku nie, keďže podmienky na posudzovanie prevzatia dieťaťa do starostlivosti nie sú stanovené v zákone a je jasné, že aj v prípade polovičného úväzku sa musí časť dňa starať o dieťa iná osoba. S uvedeným tak podľa žalobcu súvisí aj princíp právnej istoty, ktorej neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva, a tým aj rozhodovanie správnych orgánov v identických veciach.

13. Záverom kasačnej sťažnosti žalobca podotkol, že z jeho strany nedošlo len k formálnemu, ale k reálnemu prevzatiu starostlivosti o dieťa, prevzatie starostlivosti nebol žiaden simulovaný výkon s cieľom obchádzať zákon a žalobca splnil zákonné podmienky k priznaniu nároku na materské. Navrhol najvyššiemu správne súdu, aby napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že zruší napadnuté rozhodnutie žalovanej spolu s prvostupňovým rozhodnutím pobočky žalovanej a vec jej vráti na ďalšie konanie.

III.

14. Žalovaná sa ku kasačnej sťažnosti žalobcu vyjadrila podaním zo dňa 31. januára 2022.

15. Vo vyjadrení poukázala na predchádzajúce rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorým bol zrušený rozsudok krajského súdu z 30. júna 2021, sp. zn. 9Sžsk/53/2020. Stotožnila sa s odôvodnením napadnutého rozsudku krajského súdu a poukázala, že k dnešnému dňu rozsiahla súdna prax akceptovala postupy Sociálnej poisťovne vo veci nároku na materské, a to aj na úrovni najvyššieho súdu - rozsudok z 27. októbra 2021, sp. zn. 9Sžsk/98/2020 (žalovaná pravdepodobne myslela Najvyšší správny súd Slovenskej republiky; pozn. súdu). V predmetnom rozhodnutí bolo skonštatované, že „zmyslom materskej dávky je preklenúť časové obdobie, kedy v dôsledku vzniku konkrétnej sociálnej udalosti (starostlivosti o dieťa) poistenci nemôžu pracovať vôbec alebo len obmedzene, čo viedlo k strate alebo zníženiu príjmu zo zárobkovej činnosti“. Najvyšší súd (Najvyšší správny súd Slovenskej republiky; pozn. súdu) vysvetlil, prečo nie je možné cez definíciu riadnej starostlivosti viažucu sa na rodičovský príspevok vykladať aj starostlivosť súvisiacu s nárokom na materské.

16. Navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (Najvyšší správny súd Slovenskej republiky; pozn. súdu) kasačnú sťažnosť žalobcu podľa § 461 SSP zamietol.

IV.

17. Žalobcovi bolo doručené vyjadrenie žalovanej dňa 18. 02. 2022 na vedomie.

V.

18. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) ako súd kasačný (§ 11 písm. h/ SSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu ako aj konanie predchádzajúce jeho vydaniu postupom bez nariadenia pojednávania podľa § 455 SSP a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu nie je dôvodná.

19. Podľa § 2 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom ku dňu právoplatnosti preskúmaného rozhodnutia (28. január 2019), sociálne poistenie podľa tohto zákona je nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva.

20. Podľa § 13 ods. 1 písm. d/ zákona č. 461/2003 Z. z., z nemocenského poistenia sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytujú nemocenské dávky, a to materské.

21. Podľa § 30 zákona č. 461/2003 Z. z., zamestnanec má nárok na nemocenskú dávku, ak
a) splnil podmienky ustanovené na vznik nároku na nemocenskú dávku počas trvania nemocenského poistenia alebo po jeho zániku v ochrannej lehote a
b) nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa § 138 ods. 1, okrem príjmu, ktorý sa poskytuje z iného dôvodu, než za vykonanú prácu, za obdobie trvania dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky uvedeného v § 33 ods. 1, § 39 ods. 1, § 48 ods. 1 a § 49 ods. 1.

22. Podľa § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a ktorý sa o toto dieťa stará, má nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti v období 28 týždňov od vzniku nároku na materské. Osamelý iný poistenec, ktorý sa stará o dieťa prevzaté do svojej starostlivosti, má nárok na materské v období 31 týždňov od vzniku nároku na materské a iný poistenec, ktorý prevzal do starostlivosti dve alebo viac detí a aspoň o dve z nich sa stará, má nárok na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské. Iný poistenec má nárok na materské najdlhšie od dovŕšenia troch rokov veku dieťaťa, ak v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti bol nemocensky poistený najmenej 270 dní.

23. Podľa § 49 ods. 2 písm. d/ zákona č. 461/2003 Z. z., iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, je otec dieťaťa po dohode s matkou dieťaťa, najskôr po uplynutí šiestich týždňov od pôrodu, a matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok.

24. Podľa § 51 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., ak dieťa prevzala do starostlivosti iná fyzická osoba alebo právnická osoba z dôvodu, že sa poistenec podľa lekárskeho posudku nemôže alebo nesmie starať o dieťa pre svoj nepriaznivý zdravotný stav, nárok na materské tomuto poistencovi zaniká dňom prevzatia dieťaťa do tejto starostlivosti a opätovne vzniká odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti inej fyzickej osoby alebo právnickej osoby. Nárok na materské trvá do uplynutia celkového obdobia trvania nároku na materské, najdlhšie do dovŕšenia troch rokov veku dieťaťa.

25. Podľa § 51 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., ak sa poistenec prestal starať o dieťa z iného dôvodu, ako je jeho nepriaznivý zdravotný stav, nárok na materské zaniká dňom skončenia jeho starostlivosti o dieťa a opätovne vzniká odo dňa pokračovania v starostlivosti o toto dieťa. Obdobie, počas ktorého sa poistenec prestal starať o dieťa z iných dôvodov, sa započítava do celkového obdobia trvania nároku na materské.

26. Podľa § 1 ods. 2 zákona č. 571/2009 Z. z., rodičovský príspevok je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa.

27. Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 571/2009 Z. z., riadna starostlivosť o dieťa podľa tohto zákona je starostlivosť poskytovaná dieťaťu v záujme všestranného fyzického vývinu a psychického vývinu dieťaťa, najmä primeraná výživa dieťaťa, hygiena dieťaťa, výchova dieťaťa a dodržiavanie preventívnych prehliadok dieťaťa podľa osobitného predpisu.

28. Podľa § 3 ods. 4 zákona č. 571/2009 Z. z., podmienka riadnej starostlivosti o dieťa sa považuje za splnenú, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa osobne alebo inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou.

29. V prejednávanom prípade bola spornou otázka, či žalobca splnil podmienku prevzatia dieťaťa do starostlivosti v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., ktorá je predpokladom pre priznanie nároku na materské z nemocenského poistenia. Z uvedeného dôvodu najvyšší správny súd zameral svoju pozornosť na túto spornú otázku.

30. Po zrušení rozsudku Krajského súdu v Trnave z 03. februára 2020, č. k. 44Sa/5/2019-68 rozsudkom najvyššieho súdu z 30. júna 2021, sp. zn. 9Sžsk/53/2020, krajský súd v napadnutom rozsudku poukázal na právne záväzný názor najvyššieho súdu a v zhode s ním dospel k záveru, že zo strany žalobcu nebola splnená podmienka starostlivosti o dieťa, pretože žalobca pracoval v priebehu rodičovskej dovolenky na ďalší pracovný pomer, pričom nebola splnená podmienka zníženého príjmu, ale dosahoval porovnateľný príjem, ako keby naďalej pracoval v plnohodnotnom pracovnom pomere. Výkon zárobkovej činnosti tak znemožnil žalobcovi poskytovať osobnú starostlivosť o dieťa v takom rozsahu, aby bolo možné takúto sociálnu udalosť opatriť materským ako nemocenskou dávkou.

31. Nemocenské poistenie ako súčasť sociálneho poistenia slúži ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva. Účelom nemocenského poistenia je poskytnúť primerané hmotné zabezpečenie občanom v uvedených situáciách. Primerané hmotné zabezpečenie má základ v článku 39 Ústavy Slovenskej republiky a poskytuje sa v súlade s princípom solidarity a zásluhovosti. Princíp solidarity zohľadňuje vzťah k priemernej úrovni hmotného zabezpečenia občanov, naopak princíp zásluhovosti zdôrazňuje individuálnu mieru zapojenia osoby do systému sociálneho zabezpečenia a vyjadruje skutočnosť, že výška dávky zo systému sociálneho poistenia sa odvíja od výšky odvodov do poistného systému.

32. Najvyšší správny súd zdôrazňuje, že zmyslom materskej dávky, ako dávky nemocenského poistenia, je kompenzácia za stratu príjmu počas starostlivosti o dieťa. Logickým predpokladom je teda skutočná (reálna) starostlivosť o dieťa a (predpokladané) zníženie príjmu zo zárobkovej činnosti ako jej dôsledok, na ktoré atribúty žalovaná spolu s prvostupňovým orgánom - pobočkou žalovanej v prejednávanom prípade aj prihliadli.

33. Žalobca v podanej kasačnej sťažnosti namietal niekoľko skutočností, ktoré mali byť zo strany krajského súdu a žalovanej nesprávne právne posúdené. Nesprávnosť právneho posúdenia videl najmä v prípade nesprávneho výkladu pojmu „riadna starostlivosť“. V tejto súvislosti poukázal na definíciu pojmu „riadna starostlivosť“ v zmysle zákona č. 571/2009 Z. z., od ktorej odvodzoval aj ním splnenú podmienku riadnej starostlivosti o svoju dcéru. Najvyšší správny súd poukazuje, že „na účely vzniku nároku na materské je potrebné pojem „starat' sa o dieťa“ podľa § 49 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov vykladať autonómne a nemožno ho obsahovo stotožňovať s pojmom „riadnej starostlivosti“ podľa zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 01. januára 2011. Kým zákon č. 461/2003 Z. z. na účely vzniku nároku na materské podľa § 49 predpokladá zo strany poistenca osobnú starostlivosť o dieťa, zákon č. 571/2009 Z. z. na účely vzniku nároku na rodičovský príspevok považuje podmienku riadnej starostlivosti o dieťa za splnenú, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa osobne, alebo inou plnoletou fyzickou, alebo právnickou osobou (§ 3 ods. 3 a 4 zákona č. 571/2009 Z. z.)“ (rozsudok najvyššieho správneho súdu z 27. októbra 2021, sp. zn. 7Sžsk/50/2020, ktorý bol v Zbierke stanovísk a rozhodnutí najvyššieho správneho súdu prijatý ako judikát č. 4 dňa 07. apríla 2022). Vzhľadom na vyššie uvedené, najvyšší správny súd nepovažoval argumentáciu žalobcu vo vzťahu k výkladu pojmu „riadna starostlivosť“ za opodstatnenú, pretože nevychádza zo správnej aplikácie zákonnej normy na posudzovaný prípad. Uvedené tak nemožno aplikovať v prípade posudzovania riadnej starostlivosti pri posudzovaní nároku na materské zo strany rodiča.

34. Nad rámec uvedeného, najvyšší správny súd dodáva, že iba formálne prevzatie dieťaťa do starostlivosti otca v zmysle uzatvorenej dohody rodičov bez reálneho naplnenia jej obsahu nezodpovedá účelu materskej dávky. Napriek tomu, že pojem starostlivosť nie je v zákone č. 461/2003 Z. z. definovaná, nemožno vychádzať z definície pojmu riadna starostlivosť v zmysle zákona č. 571/2009 Z. z., ako na to

poukazoval žalobca v podanej kasačnej sťažnosti, a to z dôvodu, že rodičovský príspevok je dávka iného charakteru. Najvyšší správny súd v rozsudku z 30. novembra 2021, sp. zn. 7Sžsk/85/2020 vyslovil, že „rodičovský príspevok je štátnou sociálnou dávkou upravenou v osobitnom zákone, ktorou štát prispieva všetkým rodičom v rovnakej sume bez ohľadu na výšku dosiahnutého príjmu. Účelom materskej dávky nie je zvýšiť príjem rodiny, ale kompenzovať výpadok príjmu jedného z rodičov v dôsledku starostlivosti o dieťa.“.

35. Materské je dávkou poisťovacieho systému, ktorý je príspevkovým systémom, viažucim sa na výkon zárobkovej činnosti, umožňujúcej fyzickej osobe byť poistencom, a teda aj plniť si povinnosti súvisiace s odvodovými povinnosťami pre prípad vzniku sociálnej udalosti, v dôsledku ktorej dochádza k strate výkonu zárobkovej činnosti. Účastník poistného vzťahu má nárok na dávku za predpokladu, že si platí poistné, prípadne zaňho platí poistné štát. V tomto systéme sa uplatňuje predovšetkým princíp zásluhovosti. Naopak, systém štátnej sociálnej podpory, do ktorého možno zahrnúť aj rodičovský príspevok v zmysle zákona č. 571/2009 Z. z. je systémom, v rámci ktorého, ak nastane určitá štátom uznaná (predpokladaná) sociálna udalosť, poskytujú sa štátne dávky. Na rozdiel od poisťovacieho systému, nevyžaduje sa plnenie odvodovej povinnosti, pretože nárok na tento typ dávky nie je podmienený účasťou na sociálno-poisťovacích právnych vzťahoch a ani príjmovými pomermi oprávnených osôb; platí teda zásada rovnakého zabezpečenia pre všetkých. Uvedený právny názor vyplýva z už konštantnej judikatúry najvyššieho správneho súdu (porovnaj napríklad rozsudok najvyššieho správneho súdu z 27. októbra 2021, sp. zn. 7Sžsk/50/2020).

36. Skutočnosť, že zákonodarca predpokladal reálnu starostlivosť o dieťa, vyplýva aj z ustanovenia § 51 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z., ktoré viaže zánik nároku na materské práve na dôvod, že sa poistenec prestal starať o dieťa. Z tohto ustanovenia jednoznačne vyplýva, že osoba, ktorá sa prestala starať o dieťa z iného dôvodu, ako je jej nepriaznivý zdravotný stav, musí byť len poistenec, teda ten, kto poberá materské ako dávku z nemocenského poistenia, čo v konečnom dôsledku znamená, že práve táto osoba sa predtým musela o dieťa starať. V prípade, ak by sa nevyžadovala reálna starostlivosť o dieťa poistencom a postačovala by iba formálna dohoda, zakotvenie uvedených dôvodov zániku nároku na materské by nedávalo zmysel. Najvyšší správny súd sa preto v celom rozsahu stotožnil s právnym názorom žalovanej, že táto osoba (v danom prípade otec) je pri výkone starostlivosti o dieťa nezastupiteľná.

37. Žalobca sa preto nesprávne domnieva, že za účelom prevzatia dieťaťa do starostlivosti nie je potrebné, aby otec poskytoval dieťaťu výhradne len osobnú a nepretržitú starostlivosť, pričom starostlivosť o dieťa môže čiastočne zabezpečovať inou fyzickou alebo právnickou osobou. Rovnako tak nemožno považovať za správnu argumentáciu žalobcu vo vzťahu k riadnej starostlivosti o dieťa, ak otec dieťaťa „v značnej miere“ vykonával prácu z domu alebo navštevoval s dieťaťom lekára. Z príloh, ktoré žalobca predložil ku kasačnej sťažnosti - dochádzka žalobcu za obdobie od augusta 2018 do februára 2019 - vyplynulo, že žalobca prácu z domu vykonával v priemere trikrát do mesiaca, čo najvyšší správny súd nevyhodnotil ako „v značnej miere“. Námietka žalobcu, že žalovaná neskúmala povahu pracovnej činnosti žalobcu, a teda, či môže prácu vykonávať z domu, je v tomto prípade neopodstatnená, pretože žalobca vykonával prácu z domu priemerne trikrát do mesiaca. Rovnako z dochádzky žalobcu vyplýva, že jeho obvyklý pracovný čas trval od 09:00 do 17:30 (priemerne desaťkrát do mesiaca), a teda znamená, že prevažnú časť aktívnej časti dňa zotrval na svojom pracovisku. V ostatné dni žalobca využil flexibilný pracovný čas, v rámci ktorého bol v práci od 06:30 do 15:00, prípadne od 07:00 do 15:30. K uvedenému je potrebné priliadnúť aj na cestu do a z práce žalobcu. Obdobne to platí aj v prípade návštev lekára žalobcu s dcérou - z dochádzky vyplynulo, že tak bolo v priemere jedenkrát za mesiac. Najvyšší správny súd tak považoval argumentáciu žalobcu v tomto smere za irelevantnú.

38. Najvyšší správny súd pripomína, že uplatnenie nemocenskej dávky - materského je právom, nie povinnosťou nemocensky poistenej osoby. Napriek tomu, že oprávnenej osobe nárok na priznanie tejto nemocenskej dávky vznikne, nemá povinnosť o ňu požiadať (respektíve ju čerpať). Režim rodičovskej dovolenky má poskytnúť ochranu inak pracujúcim rodičom na trhu práce a táto ochrana sa rodičovi poskytuje cielene a zámerne počas celého pracovného času. Práve na túto životnú situáciu je materské ako nemocenská dávka významovo uspošobené. Ak sa teda oprávnený rodič rozhodne uplatniť si tento nárok, naplnenie zákonných podmienok pre jeho priznanie nemôže byť len formálne a naplnenie účelu, na ktorý sa dávka poskytuje, nemožno opomenúť.

39. Žalobca tiež nesúhlasil s právnym názorom krajského súdu, že v jeho prípade nedošlo k zníženiu príjmu z dôvodu, že aj naďalej vykonával zárobkovú činnosť pre toho istého zamestnávateľa v inom pracovnom pomere a za porovnateľný plat. V tejto súvislosti argumentuje stratou alebo znížením príjmu zo zárobkovej činnosti, v súvislosti s ktorou si uplatnil nárok na materské. S takýmto konštatovaním sa však najvyšší správny súd nestotožňuje. Rodičia dieťaťa vo veku do troch rokov majú možnosť rozhodnúť sa, že starostlivosť o svoje dieťa počas aktívnej časti dňa, kedy obvykle vykonávajú zárobkovú činnosť, či budú zabezpečovať starostlivosť o dieťa prostredníctvom inej vhodnej fyzickej alebo právnickej osoby. V takom prípade však (na rozdiel od rodičov, ktorí sa dohodnú, že jeden z nich prevezme starostlivosť o dieťa do troch rokov jeho veku a túto bude osobne vykonávať, v dôsledku čoho z pracovného procesu na čas čerpania rodičovskej dovolenky vypadne, a dôjde k výpadku finančného zabezpečenia rodiny), k naplneniu zákonného predpokladu o prevzatí dieťaťa do riadnej starostlivosti nedochádza. Práve rodičovi, u ktorého výpadok príjmu nastáva z dôvodu, že sa rozhodol osobne starať o dieťa do troch rokov veku, je adresované materské.

40. Model, keď žiadateľ o dávku v rámci jedného pracovnoprávneho pomeru čerpá rodičovskú dovolenku prezentujúc, že za účelom starostlivosti o narodené dieťa do troch rokov jeho veku a zároveň (a v súvislosti s nástupom na rodičovskú dovolenku) uzatvorí s tým istým zamestnávateľom ďalší (nový) plnohodnotný pracovnoprávny vzťah, v rámci ktorého de facto deklaruje schopnosť naďalej reálne (a bez zmeny) vykonávať svoje pracovnoprávne povinnosti v rovnakom časovom rozsahu, ako tomu bolo v prvom pracovnom pomere (i napriek čerpaniu rodičovskej dovolenky za účelom plnenia svojich povinností spojených so starostlivosťou o dieťa), logicky kolидуje zámeru zákonodarcu, keďže účelovo obchádza pravidlá podpory a ochrany zamerané na poskytovanie pomoci štátu (materského) rodičom, ktorí fakticky (reálne) realizujú starostlivosť o dieťa po narodení, a z tohto dôvodu sú na kompenzáciu výpadku príjmu z pracovného pomeru odkázaní.

41. Najvyšší správny súd zastáva názor, že vyhodnocovanie otázky, či došlo k faktickému prevzatiu dieťaťa do starostlivosti druhého rodiča, ako aj k faktickej zmene v starostlivosti o dieťa vykonávanej týmto druhým rodičom, je zo strany správnych orgánov opodstatnené a náležité. V danom prípade najvyšší správny súd považoval za dôvodné, aby sa správne orgány pri rozhodovaní o uplatnenom nároku na materské, osobitne v rámci správnej úvahy vysporiadali v záujme zachovania účelu nemocenského poistenia aj s tým, či je možné, aby žiadateľ o dávku poskytoval starostlivosť dieťaťu napriek tomu, že počnúc dňom prevzatia starostlivosti o dieťa uzatvoril nový (ďalší) pracovný pomer s tým istým zamestnávateľom s týždenným pracovným časom - 40 hodín - zabezpečujúcim porovnateľný príjem ako pred nástupom na rodičovskú dovolenku.

42. Konštatovanie žalobcu, že žalovaná v nedostatočnej miere zabezpečila dôkazy, ktoré by preukazovali, či došlo k prevzatiu dieťaťa do starostlivosti otca, a teda, že skutkový stav zistila nedostatočne, preto neobstojí. Najvyšší správny súd v zhode s predchádzajúcim názorom najvyššieho súdu považoval skutkový stav tak, ako ho zistila žalovaná, za postačujúci na účely posúdenia, či v danom konkrétnom prípade reálne došlo alebo nedošlo k prevzatiu dieťaťa do starostlivosti otca. Preto zastáva názor, že žalovaná uviedla dostatok argumentov, ako aj logických predpokladov vychádzajúcich z dostatočne zisteného skutkového stavu, ktoré ju viedli v rámci správnej úvahy k opodstatnenému záveru, že žalobca nespĺňa podmienku starostlivosti o dieťa uvedenú v § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. napriek tomu, že s matkou dieťaťa uzavrel dohodu o prevzatí dieťaťa do svojej starostlivosti.

43. Najvyšší správny súd zároveň poukazuje na bod 19 Preambuly Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, v ktorom sa uvádza: „V záujme podpory rovnomerného rozdelenia opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi a možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi už v rannom veku detí, by sa malo zaviesť právo na otcovskú dovolenku pre otcov alebo pre rovnocenných druhých rodičov, ak sú uznaní vo vnútroštátnom práve a v rozsahu, v akom sú v ňom uznaní. Takáto otcovská dovolenka by sa mala čerpať v čase okolo narodenia dieťaťa a mala by byť jasne spojená s narodením na účely poskytovania starostlivosti.“ Z uvedeného možno dôvodiť, že účelom nie je podpora otcov v poberaní materského ako peňažnej dávky, ale v tom, aby sa vo vyváženej miere osobne podieľali na rodinných povinnostiach, a teda aj na starostlivosti o dieťa, čo je v priamom rozpore s výkladom, ktorý prezentuje žalobca. Pokiaľ otec dieťaťa nezabezpečuje starostlivosť o dieťa osobne, nedochádza k rovnomernému rozdeleniu povinností súvisiacich so starostlivosťou o dieťa, a ani k možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi.

44. Žalobca ďalej namietal, že do septembra 2018, žalovaná posudzovala odlišne nároky otcov na materské, ako to bolo po septembri 2018, čo vníma za diskriminačné. Najvyšší správny súd z toho dôvodu konštatuje, že ak došlo po novelizácii zákona č. 461/2003 Z.z. zákonom č. 543/2010 Z.z. k priznávaniu materského bez toho, aby sa skúmalo, či poistenec skutočne sám zabezpečuje starostlivosť o dieťa, a postačovalo splnenie len formálneho prevzatia dieťaťa do starostlivosti na základe dohody s matkou dieťaťa, táto aplikačná prax nezodpovedala zneniu relevantných zákonných ustanovení o priznávani materského ako nemocenskej dávky podľa zákona č. 461/2003 Z.z. Ak následná aplikačná prax správnych orgánov odstránila toto pochybenie a náležite objasňuje aj starostlivosť o dieťa zo strany poistenca osobitne v každom individuálnom prípade, uvedený postup nemôže byť v rozpore so zákonom a ani v rozpore so zásadou legitímneho očakávania účastníka takéhoto právneho vzťahu alebo považovaný za diskriminačný. Najvyššiemu správne súdu však neprináleží komentovať skôr vydané rozhodnutia žalovanej v právnych veciach iných účastníkov konania, prípadne súdne konanie týkajúce sa inej osoby. Nemožno však vylúčiť, že sa správny orgán odkloní od existujúcej rozhodovacej praxe a v nových rozhodnutiach zaujme opačný právny názor, ako zaujal v rozhodnutiach v obdobných právnych veciach predchádzajúcich rozhodnutiach. Tento odklon súvisí s vyvíjajúcimi sa právnymi názormi aj na strane správnych orgánov, ktoré nemôžu byť prekážkou reformy alebo samotného zlepšenia. Ak však správny orgán v nových rozhodnutiach náležitým spôsobom odôvodní zmenu tohto právneho názoru, takéto rozhodnutie je v súlade s princípmi právneho štátu, najmä so zásadou právnej istoty a rovnosti účastníkov konania. Uvedený právny názor korešponduje aj so skorším právnym názorom vyjadreným v rozhodnutí najvyššieho súdu v predmetnej veci.

45. Vychádzajúc z vyššie uvedeného, najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť žalobcu vyhodnotil ako nedôvodnú, a preto ju podľa § 461 SSP zamietol.

46. O náhrade trov kasačného konania rozhodol najvyšší správny súd tak, že žalobcovi, ktorý v tomto konaní úspech nemal, ich náhradu nepriznal (§ 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 1 SSP) a žalovanej ich nepriznal, lebo to nemožno spravodlivo požadovať (§ 467 ods. 1 SSP v spojení s § 168 veta prvá SSP).

47. Toto rozhodnutie prijal najvyšší správny súd v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 139 ods. 4 veta prvá SSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.